

Kuidas edukalt ebaõnnestuda

ehk kuidas ilma ebaõnnestumata ei ole võimalik edu saavutada

Priit Rospel

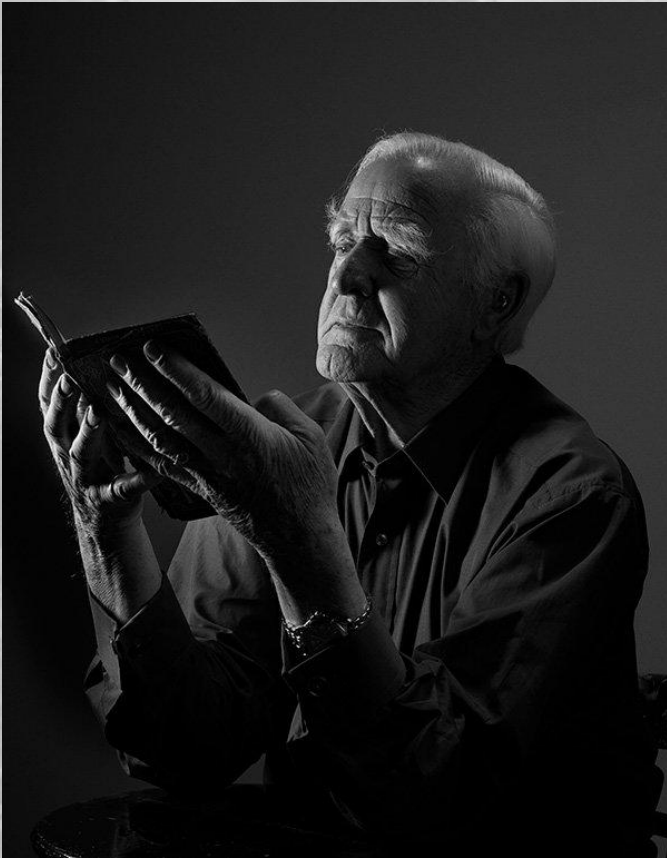
Lektor

Taltech, Infotehnoloogia Kolledž

priit.raspel@taltech.ee

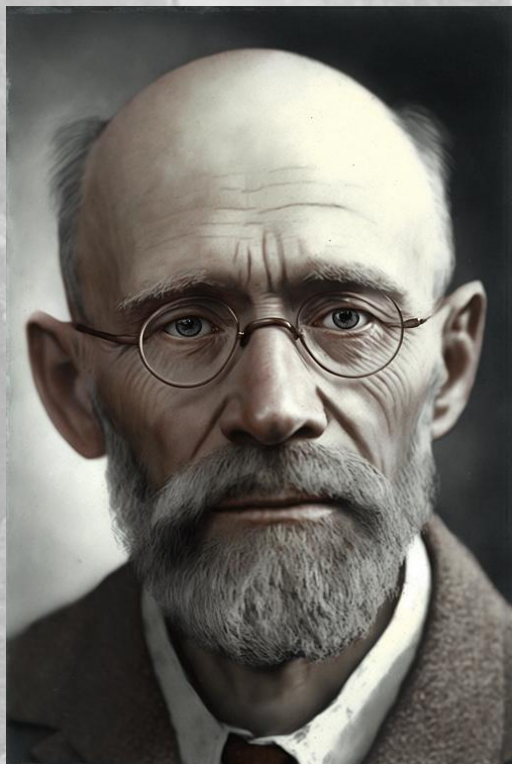
25.08.2026

Ettekande struktuur à la John le Carré

- **John le Carré** (1931–2020), kodanikunimega David Cornwell, oli Briti kirjanik ning endine MI5 ja MI6 luureohvitser. Ta muutis spiooniromani märuliloost aeglaselt avanevaks psühholoogiliseks ja moraalseks mõistatuseks.
- Enamik tema romaane järgivad ligikaudu sama rütmi: 80–90% teosest kulub tegelaste, seoste, motiivide ja pingevõrgu ülesehitamisele; sündmuste tegelik lahendus mahub viimase 10–20% sisse.
- Nii ka selles esitluses – lahendus saabub lõpus.

Henryk Goldszmit...

... kes ajalukku läks oma kirjanikupseudonüümi **Janusz Korczak** järgi.

Poola lastearst, pedagoog, kirjanik ja Varssavi juudi lastekodu juhataja.

1942. aasta augustis keeldus Korczak oma hoolealuseid maha jätmast, kuigi talle pakuti põgenemiseks võimalust, ning läks koos ligi 200 lapse ja lastekodu töötajatega Treblinkasse viivale rongile. Nad tapeti seal peaaegu kindlasti saabumise päeval.

Janusz Korczak – Kuidas armastada last (1920)

„Kartes, et surm võtab meilt lapse, võtame temalt elu; soovides, et ta ei sureks, ei lase me tal elada“

Lapse (Inimese) kolm põhiõigust:

õigus surmale – õigus võtta riske,

tänasele päevale – õigus elada praegu, mitte tulevikus st. lootuses ilusale elule,

olla tema ise – õigus mitte elada teiste ootuste järgi.

„Õigus surmale“ ei tähendanud soovi surra, vaid elu paratamatu ebakindluse tunnistamist. (Arie de Bruin, Children's Rights in Health Care, 2018)

Õigus õnnestuda. Õigus ebaõnnestuda. Vastutus mõlema eest.

- Korczakit peetakse **lapse õiguste ja lapsest lähtuva pedagoogika teerajajaks**. Tema mõtteid nähakse ÜRO lapse õiguste konventsiooni vaimse eelkäijana.
- Korczak tunnustas last täisväärtusliku inimesena aastakümneid enne seda, kui lapse õigused rahvusvaheliselt sõnastati.
- Korczaki jaoks ei saa laps inimeseks tulevikus – ta on inimene juba täna.
- Lastest lähtumine **ei tähendanud** Korczakile **nõudmistest loobumist** – lapse õigustega kaasnesid kohustused, vastutus ja oma tegude **tagajärgede kogemine**.
- Korczak ei kasvatanud lapsi üksnes **tulevaseks eluks** – ta tunnistas, et **lapsepõlv ongi elu**.
- Ta ei jätnud oma põhimõtteid teooriaks: tema lastekodudes tegutsesid laste parlament, kohus ja ajaleht.

Insener Murphy

**TAL
TECH**

KÕIK

LÄHEB

NÄSSU...

Kontrast annab elule tähenduse

Ilma soolase või maitsetuta ei tajuks me magusat...

Ilma kurbuseta ei oskaks me hinnata rõõmu...

Ilma läbikukkumisteta ei tunnetaks me saavutuste tähendust...

Ilma vihkamiseta ei tajuks me armastuse väärtust ...

Ilma eksimiseta ei sünniks arusaamist ...

Ilma ebaõnnestumiseta ei teaks me mis on õnnestumine...

... ilma selleta oleks elu üks sisutühi „tiksumine“

Elu kui „spordivõistlus“

- Ühiskond mõõdab, võrdleb ja reastab meid pidevalt.
- Igas edetabelis on esimesed, keskmised ja viimased.
- Meedia märkab sageli rohkem eksimusi ja läbikukkumisi kui vaikseid õnnestumisi - ja siis saavad kõik peksta.
- Koolis soovime lapsi hindamise ja ebaõnnestumise eest kaitsta, sest need võivad traumeerida.
- Nii jääb aga harjutamata tagasiside, kaotuste ja tagasilöökidega toimetulek (stressi juhtimine).
- Ühel päeval saab kool otsa – ja ukse taga puhub päriselu kõle tuul.

Liiga suur stress – tagajärg või sümptom?

- Iga hea haridusega kaasneb mõistlikul määral stressi, sest muidu ei õpi me seda juhtima – see on üks osa heast haridusest.
- Kui õppimine ei tekita mõõdukat stressi, on latt seatud liiga madalale või pingutus liiga väike.
- Kui stress tundub liiga suur, on kaks võimalust: koormus on liiga suur või te ei oska seda (veel) juhtida.
- Kui koormus ongi liiga suur, on taas kaks võimalust: te pole õigel ajal piisavalt pingutanud või õpite enda jaoks valet asja.

Asja keskmes on keskendumisvõime

- Keeruka ülesande lahendamiseks tuleb tähelepanu hoida pikalt ühel probleemil.
- Objektid, seosed, sõltuvused ja olekud peavad püsima korraga töömälus ühtse süsteemina.
- Iga katkestus lõhub vaimse mudeli, mille taastamine nõuab aega ja pingutust.
- **Tulemuseni jõudmine eeldab võimet taluda ummikuid, eksimusi ja ajutist edutust teemast loobumata.**
- Ruumiline ja loogiline võimekus annab eelise ainult siis, kui keskendumine võimaldab seda rakendada.
- Küsimus pole üksnes selles, **kas inimene mõistab**, vaid ka selles, **kui kaua suudab ta mõtte probleemi juures hoida.**

Asja taustal on mõttemuster

- Mõte võib liikuda kahel põhimõtteliselt erineval viisil:
 - **diskreetselt** – hüpates ideede, seoste ja võimalike lahenduste vahel;
 - **järjepidevalt** – arendades üht mõttekäiku samm-sammult edasi.
- Kumbki muster pole iseenesest parem – erinevad ülesanded vajavad erinevat mõtlemist.
- Igaühel on oma domineeriv põhimuster, kuid enamik inimesi suudab kasutada mõlemat.
- Teisele mustriks tuleb üle minna siis, kui harjumuspärane mõtteviis lahenduseni ei vii.
- Kõige raskemas olukorras on inimene, kes suudab kasutada ainult ühte mustrit.
- **Eelise annab domineeriv põhimuster koos võimega vajaduse korral teisele üle minna.**

Asi koosneb detailidest

- Igal asjal on **sisemised ja välised detailid**.
- Sisemised detailid määravad, kuidas asi on üles ehitatud ja töötab.
- Välised detailid määravad, kuidas asi paistab, sobitub ja on kasutatav.
- Sisemine viga lõhub asja enda; väline viga võib muuta selle kasutuks.
- Hea lahendus peab olema **seest korrektne ja väljast sobiv**.
- Osa inimesi näeb paremini sisemisi detaile, osa välimisi
- **Sisemiste detailide märkamine seostub enamasti diskreetse, väliste detailide märkamine aga järjepideva mõttemustriga.**

Asja panevad toimima seosed

- Ükski detail ei toimi eraldi – tähenduse saab see alles suhtes teiste detailidega.
- **Sisemised seosed** ühendavad osad toimivaks tervikuks.
- **Välised seosed** ühendavad terviku keskkonna, teiste süsteemide ja inimestega.
- Samad detailid võivad erinevalt seostatuna anda täiesti erineva tulemuse.
- Viga ei pruugi olla detailis, vaid puudub, vales või katkenud seoses.
- Asja mõistmine tähendab selle sõltuvuste ning põhjuse-tagajärje ahela nägemist.
- **Detailid moodustavad asja – seosed panevad selle toimima.**

Asja veab motivatsioon

TAL
TECH

- Motivatsioon võib olla **väline või sisemine**.
- Väline motivatsioon lähtub tasust, tunnustusest, survest või karistuse vältimisest.
- Sisemine motivatsioon lähtub huvist, vastutusest, eneseteostusest ja soovist tulemuseni jõuda.
- Me vajame mõlemat: väline motivatsioon annab tõuke, sisemine hoiab liikumist.
- Kaasaliikuja tegutseb eelkõige siis, kui eesmärk ja ootus tulevad väljast.
- Eestvedaja tegutseb ka siis, kui käsku, kontrolli ega vahetat tasu pole.
- Eestvedajat eristab kaasaliikujast sisemise motivatsiooni ülekaal välise motivatsiooni üle.
- **Õppimises pole võimalik jääda üksnes kaasaliikujaks – igaüks peab olema iseenda eestvedaja.**

Apollo 13 – „edukas ebaõnnestumine“ (NASA)

- 1970. aastal pidi Apollo 13 maanduma Kuul, kuid hapnikupaagi plahvatus muutis missiooni eesmärgi: **Kuule jõudmise asemel tuli kolm astronauti elusalt Maale tagasi tuua.**
- Kuu-missioon ebaõnnestus, kuid päästeoperatsioon õnnestus täielikult – sellest ka NASA väljend „successful failure“.

Eduka ebaõnnestumise anatoomia

- **Keskendumisvõime** – astronautid ja lennujuhtimiskeskus pidid mitu ööpäeva töötama väsimuse, külma, veepuuduse ning surmaohu tingimustes, kaotamata tähelepanu.
- **Mõttemuster** – järjepidevat arvutamist ja protseduuride täitmist kombineeriti diskreetsete mõttehüpetega: kuumoodul muudeti päästepaadiks ning tavapäraseid tegevusjuhised kirjutati ümber.
- **Detailide tunnetamine** – katastroofi põhjustas väike, märkamata jäänud tehniline detail: hapnikupaagi termostaat ei sobinud muudetud elektripingega. Pääsemisel sai määravaks teine detail – kandilised süsihappegaasifiltrid tuli sobitada ümmargustesse avadesse. [NASA missiooni üksikasjad](#)
- **Seoste nägemine** – hapniku kadu tähendas ühtlasi kütuseelementide, elektri, vee ja soojuste kadu. Iga otsus mõjutas korraga hingamist, energiavaru, temperatuuri, lennutrajektoori ja Maale sisenemist.
- **Motivatsioon** – väline eesmärk „maanduda Kuul“ kadus, kuid sisemine eesmärk muutus tugevamaks: **meeskond tuleb iga hinna eest koju tuua.**
- **Õnnestumine ei seisnenud algse plaani täitmises, vaid võimes ebaõnnestumise järel eesmärk ümber mõtestada ja saavutada see, mis oli tegelikult kõige tähtsam.**

Läbikukkunud projekt – õnnestunud õppimine

- Üliõpilane esitab mahuka programmeerimisprojekti, mille põhifunktsioonid näivad töötavat ja ülesehitus tundub terviklik.
- Lahendust on kontrollitud enda valitud näidisandmetega ning tulemused vastavad ootustele.
- Hindamisel kasutatakse uusi sisendeid ja piirjuhtumeid, mis toovad esile varjatud vead, valed eeldused ning puuduliku veakäsitluse.
- Projekt ei läbi hindamist ja tuleb parandatuna uuesti esitada.

Eduka ebaõnnestumise anatoomia

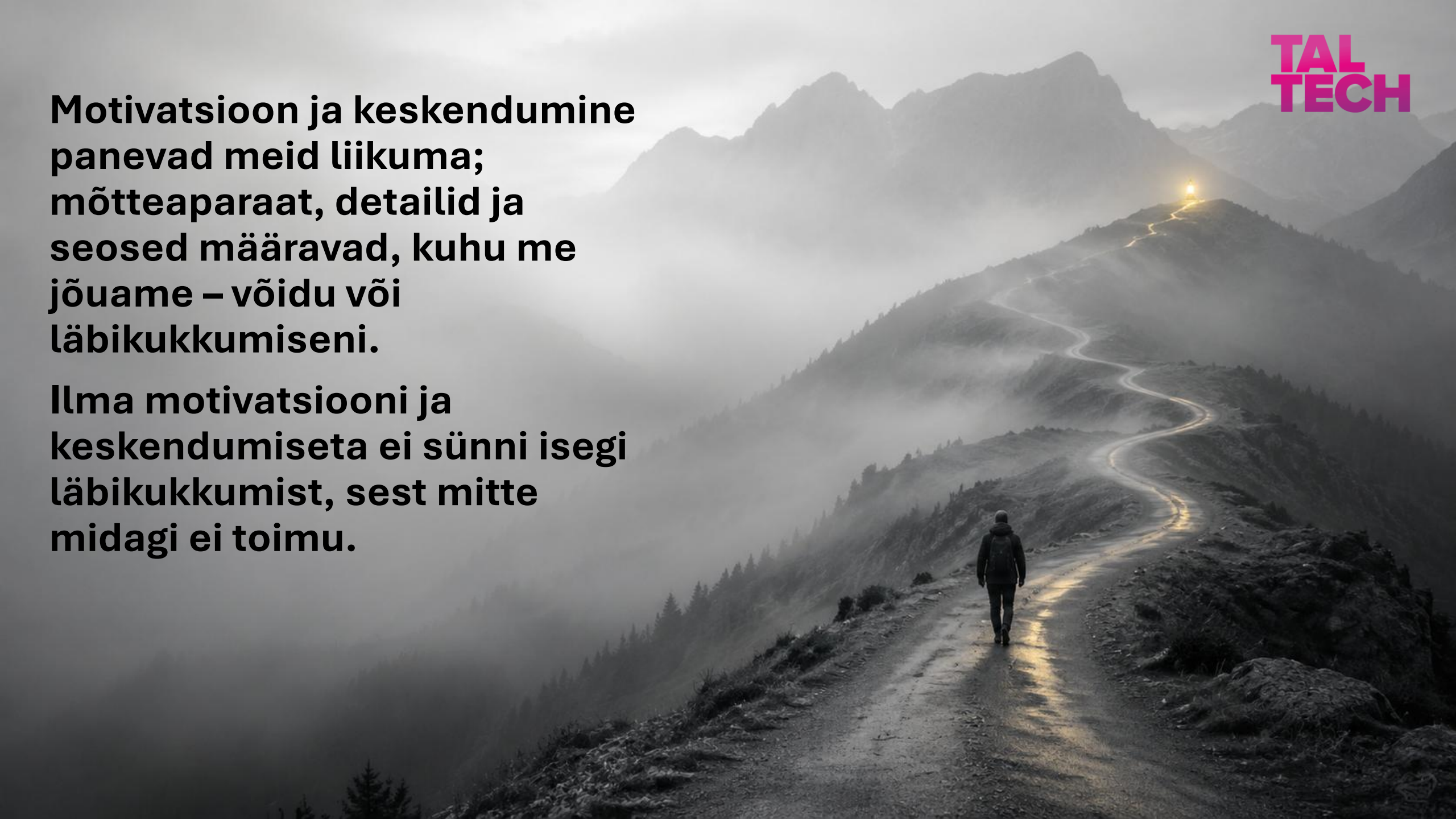
- **Keskendumisvõime** – üliõpilane ei piirdu vigade parandamisega, vaid jälgib programmi tööd samm-sammult, kuni leiab vea tegeliku põhjuse.
- **Mõttemuster** – järjepidevat veajälitamist kombineeritakse diskreetse mõttehüppega: probleem pole üksikus koodireas, vaid kogu lahenduse ülesehituses.
- **Detailide tunnetamine** – nähtavaks saavad piirväärtused, valed eeldused, puuduvad kontrollid ning sisendandmed, millega algne lahendus ei arvestanud.
- **Seoste nägemine** – üliõpilane mõistab, kuidas ühe objekti olek, ühe funktsiooni väljund või ühe mooduli muudatus mõjutab kogu süsteemi.
- **Motivatsioon** – algul sunnib tegutsema väline eesmärk ehk hinne; lõpuni viib sisemine soov mõista, miks lahendus ei töötanud.
- **Õnnestumine ei seisne üksnes projekti uuesti esitamises, vaid selles, et üliõpilane oskab järgmist süsteemi juba algusest peale teadlikumalt konstrueerida.**
- **Projekt kukkus läbi – õppimine õnnestus.**

Mis paneb õppimise toimima?

- **Keskendumine** võimaldab probleemi juures püsida.
- **Mõttemuster** määrab, kuidas me lahenduseni liigume.
- **Detailid** näitavad, mis tegelikult toimub.
- **Seosed** ühendavad detailid toimivaks tervikuks.
- **Motivatsioon** annab liikumisele suuna ja jõu.
- **Ebaõnnestumine** annab TAGASISIDE, mille põhjal oma tegevust muuta.
- **Õnnestumine** ei ole eksimuste puudumine, vaid oskus muuta eksimused arusaamiseks ja järgmine katse paremaks.

**Motivatsioon ja keskendumine
panevad meid liikuma;
mõtteaparaat, detailid ja
seosed määravad, kuhu me
jõuame – võidu või
läbikukkumiseni.**

**Ilma motivatsiooni ja
keskendumiseta ei sünni isegi
läbikukkumist, sest mitte
midagi ei toimu.**

TÄNUD KUULAMAST !